

A Seo de Zaragoza.

Una besita birtual a ro templo reyal

Introduzi3n istorica

- O templo romano

N'o sulero an güei bi-ye A Seo, han amanexito escais arqueoloxicos que mos confirman que n'os tiempos d'Augusto se'n fazió o foro d'a ziudá romana n'iste redolín, an bi-abeba un d'os edifizios publicos más zereños d'a Zesaraugusta romana: o mannifico templo ecsastilo, dedicato a ra benerazi3n d'a Piedá Augustea. Estió enamplato n'a epoca de Tiberio pos l'auxe d'a ziudá y a suya importancia como un d'os prinzipals zentros an Roma dix a suya señal n'as redoladas peninsulars.

N'o sieglo IV° Zaragoza ye una d'as prinzipals ziudáz d'Ispania an se tarabidan as primeras comunidáz cristianas: San Balero, Santa Engrazia y os martirs cristians u ro conzilio de Zaragoza d'o 379 bi-son contrimuestras d'ixe prozesu de truco a ro cristianismo.

Drento d'A Seo no han aparesito pas garra traza d'ilesia crstiano-bisigotica y tampó no mozarabe, anquea debozi3n cristiana se'n remane n'a ziudá durán a ocupazi3n musulmana, tá d'ixa mena recullir o puesto sagrato y dedicar-lo a San Salvador n'os tiempos d'Alifonso I.

- A Mezquita

Zaragoza estió una d'as prinzipals ziudáz musulmanas d'a Edá Meya aragonesa, y con tot y con ixo zentro politico, sozial y cultural. Se fazió an güei bi-ye A Seo, a mezquita alxama u prinzipal d'a ziudá, tamién clamata Mezquita Blanca.

As labors d'escarbadura arqueoloxica y de rechira mos amostan ista mezquita como una d'as más alteras de tot Al-Andalus. N'o sieglo VIII, o tarabidato en teneba o patio d'abluzi3ns, y a cambra d'orazi3n, que se'n fuoron enamplando durán os sieglos IX y XI dica triplicar as amplarias y fer un gran alminar d'a Ziudá Blanca.

- O templo cristian

Dimpues d'a conquista de Zaragoza n'Abiento d'o 1118, o rei Alifonso o Barallador fa de Zaragoza a nueba capital d'o Reino d'Arag3n, y turca a mezquita en Ilesia cristiana. N'o 1121 estió consagrada a ro Salvador n'a Naxedura. Arredol d'o 1140 s'enzeta o derribo d'a biella Mezquita y a costruzi3n d'o templo romano, de planda basilical y zinco asides, d'os que mos ne quedan bellas decorazi3ns escultoricas n'a zentral.

O empente d'os Bispes zaragozanos y d'os reis como Alifonso II u Chaime I, fazió d'A Seo zentro d'a espiritualidá aragonesa y ascape se'n conclosó a costruición d'o primer templo que se'n remane tarcual dica ro sieglo XIV, cuan o Papa fa arquebispe a ro bispe de Zaragoza y por ixo, a catedral truca en metropolitana.

N'ixe inte o estilo gotico s'imposa y s'enamplá ra catedral, fendo-se a Parroquieta (con o impresionán muro con decorazió mudexar) y o nuebo y terzer zimborrio, que encarga o Papa aragonés Benedito XIII.

L'arquebispe Dalmau de Mur, n'a meyana d'o sieglo XV, s'adedicó a fer más polido o templo, con a costruición d'o coro -an se fazió o fosal baxo una plancha de bronze con as suyas armas eraldicas- y o retablo mairal, encargato a Pere Johan n'o 1434, y cualas eszenas de fusta serban fetas n'alabastro dende 1467 por Piet d'Anso.

- Catedral d'o Reino

A Catedral ye o Sete d'o Arquebispe de Zaragoza y o Trono d'os Reis d'Aragón.

A Seo ye o puesto an se'n troba a Cadiera d'o Arquebispe, an s'enzeta a charrada d'ida y tornada d'a fe cristiana d'iste con os fiels. Por ixo, se fa un puesto ta ufrir o millor ambién ta l'orazió y a contemplazió.

N'a Edá Meya, a eboluzió d'as catedrals goticas torna arredol d'o conzeuto d'o polido d'a llesia material tarcual un mirallo an as birtúz d'a llesia Espirital y un meyo ta cullir a polidura d'a Cheralalén Zeleste.

O señal y a ripresentazió d'o Paradiso se'n dixá beyer como a casa de Dios debán d'os omes, a trabiés de dosplanteamentos.

D'na banda, a repetizió ritmica d'os tringos y naus se dispoza com'un exe direzional u transito, que amanixe como o pas por iste mundo terrenal, con un tarabidato lonxitudinal cualó fin ye un espazio arquiteutonico regular, armonico y chunto clamato llesia de Cambra, an s'enzeta a l'orazió de conchuntas.

Alabéz, o sentiu bertical d'elemens tarcual o zimborrio, os arcos u ra torre aduyan a l'aszensió espirital por ista Catedral m'a elebadura a ro Paradiso, dende surte ixa luz que mos atraye y en-leba, y que n'iste lugar en-dibuxa efeutos sobrebuens y canbeans.

Istituzinalmén, A Seo zaragozana ye a catedral d'o reino, pos dende l'añada 1204 dica l'empemzipiallo d'o sieglo XV, por conzesiό d'o Papa Inozenzio III, toz os reis d'a Corona d'Aragón teneban que estar coronatos n'a catedral d'o Salvador ta estar Reis de pleno dreito.

O fetó ye seguntes l'erenzió d'os reis d'Aragón, que cualsiquier rei que no ese estau coronato n'A Seo, no puestar clamato rei d'Aragón, y no en tién dreitos denzima d'os ziudadáns aragoneses.

Si durán ixos sieglos se fazió o zeremonial de coronación y consagrazió, dende o sieglo XV o que fan os reis ye solo que o churamén d'os Fueros Aragoneses, zeremonial que encara fazió n'A Seo Carlos I n'o 1518.

Zeremonial d'a Coronación.

O Zeremonial de coronación comenziaba a nuei d'antis, belando o rei as suyas armas, y s'enzetaba con o solenne desfile, por as carreras d'a ciudad dende l'alxafería dica ra Seo, nabesando-ie o rei con os ripresentans de toz os territorios d'a Corona d'Aragón. N'a catedral se feba o ritual con cuatro escais:

-enbestidura d'as armas

-unzió d'o santo olio

-imposazió d'a coronay os siñals reyls

-churamén d'os fueros y libertáz d'o Reino d'Aragón.

Tamién n'A Seo se feban as solennes eszenografias cuan se'n zelebran os acontecimientos relichiosos d'a familia reyal: goyosos diyas de baltismo u casorios de reis y prinzipes (dende o casorio d'Alifonso II n'o 1172) u tristes diyas n'os que se'n fan grans catafalcos funerencos ta plorar a muerte d'o rei.

D'a mesma mena que os monarcas, os nobles y a burguesiya aragonesa aimaron d'estar enterratos n'a catedral, y s'ubrieron astí capiellas familiars.

Alabéz, a catedral se fa punto de debozió aragonesa (San Balero, San Bizién, San Chorche u Santa Orosia), n'o eszenario de grans suzesos (l'asasinato de San Pietro Arbués, u os miraclos d'o Santo Cristo d'o trascoro) y n'o punto d'encheque d'as grans prozesions que se fan n'a capital d'o reino.

A Restaurazió d'o templo

O prozesos de restaurazió d'a catedral metropolitana s'ha feto parellano a ra istoria d'Aragón n'as zagueras añadas, pos dende 1980 toz os gobiernos d'a Diputazió Cheneral d'Aragón han triballau n'a recuperazió d'iste molimento que güei cal beyer restaurato de raso.

Con a D.CH.A. han colaborato n'iste prozesos l'Arquebispato de Zaragoza y o Cabildo Metropolitano, o Menisterio Español d'Amostranza y Cultura, Ibercaja, y a Caja d'Estalbios d'a Imaculada, estando os diners totals ta ra restaurazi'ón de más de dos mil millons de pezetas, y más de zincozientos os professionals que han triballato n'istas zagueras bainte añadas.

As partis d'a restaurazió han estau cuatro:

PRIMERA ETAPA: 1975-1987

SEGUNDA ETAPA: 1987-1992

TERZERA ETAPA: 1992-1994

CUARTA ETAPA: 1995-1998.

A dentrata a ra catedral por l'atrio de San Agustín mos ne leba, dimpués de sorpresar-mos con as amplarias d'o templo, a un primer espazio an mos charran d'as Edáz d'a Catedral (O templo romano, a mezquita musulmana y A Seo cristiana con a suzesión de diferéns estilos: romanico, gotico, mudexar, renacentista, barroco u nueboclasico). Dentramos a iste espazio a ro canto d'a capiella fuenerenca de don Ernán d'Aragón, l'arquebispe que enzetó o que güei ye a catedral, y surtimos a trabiés d'a capiella d'o Molimento, an bi-ha un diaporama que mos charra d'a binculazió de A Seo con a familia reyal aragonesa, an se fan as coronazións reyalas, os churamens d'os erenzios u a zelebrazió d'as Cortes.

Dende ixé inte se enzeta O Camín Debozional por o templo, beyendo a influyenzia d'o mezenazgo reyal y eclesiastico u d'a nobleza y burgesiya aragonencas: a informazió istoryca que s'alporta en cada puesto s'enampla con bels bisors que mos amuestra os templos desaparexitos. Ta eleméns espeziels tarcual o Retablo Mairal, s'ufren montaches espeziels y bi-ha una musica feta de propio ta ra esposizió.

N'a nabesadura d'a catedral cal beyer a monico parti d'o tesoro artistico capitular y bels espazos señaleros, an se recupera l'imaxen d'a catedral n'o empenzippiallo d'o siglo XX. (A Seo, Güelladura Maxica) u a solenidá d'os tumulos funerencos (O Trunfo d'o Remembro).

1. Retablo Mairal
2. Zimborrio
3. Coro
4. Portalada nueboclasica
5. Torre
6. Atrio de San Bruno
7. Atrio de San Agustín
8. A Parroquieta
9. Aside romanico
10. Mur mudexar
11. Capiella de San Pietro y San Pablo
12. Sacristía Mairal
13. Capiella de San Pietro Arbués
14. Capiella de San Agustín
15. Capiella de Sto. Dominguito d'a Bal
16. Capiella d'os Santos Arcançhels
17. Capiella de Sta. Elena u d'o Carmen
18. Capiella de San Balero
19. Capiella de Nuesa Señã d'as Nieus
20. Capiella de San Bernardo
21. Capiella de San Benito
22. Capiella de San Marcos u d'o Molimento
23. Capiella d'a Naxedura
24. Capiella d'as Stas. Chusta y Rufina
25. Capiella de San Bizién
26. Capiella de Santiago
27. Capiella d'o Santo Cristo
28. Trascoro
29. Organo

